

Z ISO 26 000 do razvoja sodelovalnosti družbeno odgovornih posameznikov¹

Marko Kiauta

Tangram TQC, Ljubljana, Slovenija

kiauta.marko@amis.net

Povzetek:

Izdaja standarda ISO 26000 Smernice za družbeno odgovornost (v nadaljnjem tekstu DO) je sijajna priložnost, za vse nas, ki iščemo družbeno inovacijo za pot do večje družbene odgovornosti. Družbena odgovornost organizacij je posledica njenih družbeno odgovornih posameznikov. Ta je pravzaprav odraz njihove osebne zrelosti. Nanjo vplivajo različni dejavniki, od vzgoje s strani družine, šole in vodstva organizacij. Ključno za razvoj družbene odgovornosti pa so dobri zgledi in dobro opravljene testi na življenjskih preizkušnjah. Priporočljivo je razširjati razumevanje in uporabo tega standarda v povezavi z DO posameznikov v vseh njihovih vlogah, kot so: državljan, član družine, zaposlen, član strokovnih skupnosti, potrošnik, član krajevne in širše skupnosti. Standard prinaša jasne poglede o mnogih od teh vlog in izhodišča za družbeno odgovorno razmišljanje in ravnanje. V prispevku je razmišljanje o vlogi pojma odgovornosti, o odnosu med svobodo in odgovornostjo. Obravnavan je vidik povečevanja odgovornosti s povečevanjem moči/

-
- 1 Prispavek temelji na izkušnjah pri soustanavljanju in delovanju Sekcije kakovost v zdravstvu pri Slovenskem združenju za kakovost in odličnost – SZKO, v letih 2002-20012. Delo sekcije je konkreten primer prizadevanj za sodelovanje, ki povezuje posameznike vseh strok in nivojev iz zdravstva. Usmerjeno je v prepoznavanje in povezovanje vseh deležnikov zdravstvenega sistema. To so posamezniki, ki se povezujejo v prizadevanjih za večjo učinkovitost in uspešnost zdravstvenega sistema in zdravstvenih organizacij. V tem vidim pomembne elemente konkretne družbene odgovornosti.

svobode in vidik pojava selitve največje moči ob treh stopnjah globalizacije z države na podjetje in s tega končno na posameznika.

Ključne besede: družbena odgovornost, osebna odgovornost, svoboda in moč posameznika, globalizacija

1. Uvod

Sedanja kriza nas je kot družbo pripeljal do resne preizkušnje. Kot družba lahko preprečimo prehude modrice zaradi družbeno neodgovornega ravnanja. Zavedati se moramo, da v kolikor sedanje generacije ne bodo zmogle sprememb, bodo modric deležne naslednje. Potrebujemo družbene inovacije preseganja sedanjih značilnosti družbene neodgovornosti kot so:

- slabi zgledi voditeljev, ki ne sprejemajo odgovornosti za napake svoje (politične, poslovne, socialne,...) strani, vso krivdo pripisujejo nasprotni strani in vse zasluge pripisujejo svoji strani
- družbeno neodgovorno novinarstvo, ki se noče zavedati in priznati, da je soustvarjalec stanja družbe o kateri in za katero piše, zato je družbeno neodgovorno, da ne priznava odgovornosti za svoj velik vpliv. Velika svoboda besede je bolezen, če jo ne spremlja velika odgovornost za povedano. S tem novinarji ustvarjajo samopodobo naroda in zelo slabo je, če je ta popačena. Inovacija je potrebna predvsem za uravnoteženje pogleda, ki poleg negativnih tekstov, ki nekaj dušijo, daje tudi tekste, ki gledajo na celoto, predvsem pa tudi tekste, ki prepoznavajo in podpirajo razširjanje dobrih družbenih praks.
- ideja civilne družbe je mrtva, dokler ni posameznikov, ki jih v njihovem življenju poleg samih sebe, družine in dela za denar, resnično veseli sodelovati tudi pri urejanju skupnih družbenih zadev. V raznih združenjih in

društvi naj obstoja zavest, da je za uspešno delo, tudi tu potreben profesionalen pristop, čeprav delo ni plačano. Potrebujemo miselnost: Zastonj ja, zaman ne!

- V družbi se kopiči število upokojencev, ki so v dobri kondiciji, ki pa vse preveč radi rečejo: »No sedaj pa se bomo posvetili sebi«. Potrebujemo inovacijo, ki bo tem ljudem odprla oči, da se s tem posvetijo svojemu staranju. Staranje, pravi spoštovani profesor Mulej, se ne meri z leti, pač pa z lenobo. Potrebujemo inovacijo, ki bo te ljudi navdušila za urejanje skupnih družbenih zadev. S tem bodo dobili smisel, ki se ne stara. Družba pa bo z njimi dobila s tem veliko število ljudi, ki se imajo možnost (imajo čas in »neodvisnost«) prizadevati si za skupne družbene interese.

2. Različna varovanja družbe

2.1 Pravno varovanje družbe

Tradicionalno je družba varovana s strani države z veljavno zakonodajo, ki omejuje svobodo posameznikov in organizacij na meji, ko bi ta svoboda enih povzročala škodo drugim. Država je tudi tista, ki je odgovorna državljanom, da nadzira spoštovanje zakonodaje in kršenje zakonodaje sankcionira.

Standard v točki 4.3 definira vlogo države pri DO in poudarja njeno vlogo za spodbujanje kulture skladnosti z zakonom.

2.2 Etično varovanje družbe

Končno smo dobili standard, ki opozarja na odgovornost do družbe. Standard ISO 14.000 Okoljsko odgovorno delovanje je že dolgo prisoten in je pri zmanjševanju onesnaževanja in izčrpavanja okolja prinesel že obilo koristi. Standarda, ki bi ambiciozno posegel tudi na področje varovanja pred onesnaževanjem in izčrpavanjem družbe pa do sedaj ni bilo. Kolikor vem, je to prvi mednarodno

sprejet standard, ki etične vidike ne obravnava filozofsko, pač pa ima ambicijo vplivati na konkretno dogajanje v družbi.

Standard v točki 4.4 spodbuja k etičnemu ravnanju z načelom: Organizacija naj ravna etično.

2.3 Mednarodno varovanje sivih con

Standard daje smernice tudi za urejanje področja sivih con, ki jih zakonodaja kazensko ne ureja in omogočajo škodljive dejavnosti, ki kratkoročno in dolgoročno ogrožajo družbo in okolje. Te sive cone bolj in bolj varujejo:

- mednarodne norme ravnanja,
- interesi deležnikov organizacije izraženi v dialogu z organizacijo in pa
- interesi družbe, v kateri organizacija deluje.

Posebno pomembno je neogrožanje ranljivih skupin in okolja. Glavni cilj je ne ogrožati zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij.

Standard definira (2.18): - Družbena odgovornost - »Družbeno odgovorna organizacija« si s preglednim in etičnim delovanjem prizadeva, da njene odločitve in dejavnosti vplivajo na družbo in okolje tako, da:

- prispeva k trajnostnemu razvoju
- upošteva pričakovanja deležnikov
- deluje v skladu z zakonodajo in mednarodnimi normami ravnanja ter
- družbeno odgovornost integrira v celotno organizacijo in jo v svojih odnosih izvaja

3. Družbena odgovornost organizacij in posameznikov

3.1 Poslovna družbena odgovornost

Standard ne podaja smernic za vsa področja delovanja posameznika, pač pa se omejuje na njegovo delovanje v sklopu »organizacije«. Pri tem pa je pojem organizacije definiran tako, da ne zajema le pravnih oseb, torej je (skrita) ambicija standarda tudi usmerjanje posameznika. To je razumeti tudi iz naslova standarda, ki ne govori o družbeni odgovornosti podjetja, pač pa le o družbeni odgovornosti. Priznati je potrebno, da je večina vsebine smernic za družbeno odgovornost organizacij (v nadaljnjem tekstu DOO) smiselna najbolj za pravne osebe.

Standard definira (2.12): - Organizacija - je pravna ali fizična oseba ali skupina ljudi ter objekti in oprema z urejenimi odgovornostmi, pooblastili in odnosi ter prepoznavnimi cilji.

3.2 Družbena odgovornost posameznika

Povsem utopično je pričakovati povečevanje družbene odgovornosti organizacij brez povečevanja »družbene odgovornosti posameznikov« (DOP).

Iz rastoče **Otoške strategije univerzalne odličnosti in mojstrstva**: Temelj je odgovorno ravnanje vsakega človeka, kar se kaže na vseh drugih ravneh delovanja.

4. Je ideja o družbeni odgovornosti utopija ?

4.1 Do kdaj bo DOP še utopija?

Ob branju standarda se človek spomni na mnoga več ali manj uspešna prizadevanja iz zgodovine človeške družbe, ki so bila usmerjena v ideal družbeno odgovornega posameznika. Prav gotovo je bil eden takih primerov že stanovski ideal srednjeveškega krščanskega viteštva, ki je slonel na treh čednostih (1):

»Služenje Bogu, fevdalnemu gospodu in ženi« Ideja je vključevala tudi konkretna načela:

- ščititi vdove in sirote,
- soditi pravično, ubogim in bogatim enako.
- Kako standard vključuje »vdove in sirote«?

Standard definira (2.26): - Ranljiva skupina - je skupina posameznikov, ki imajo eno ali več značilnosti, ki so podlaga za diskriminacijo ali za neugodne socialne, gospodarske, kulturne, politične ali zdravstvene razmere in ki povzročajo, da nimajo sredstev za doseganje svojih pravic ali da bi drugače uživali enake možnosti.

Kako standard vključuje »soditi pravično«?

Standard definira (6.3.7, 5. vprašanje):

- Človekove pravice, Diskriminiranje in ranljive skupine -

Diskriminacija pomeni vsako razlikovanje, izločevanje ali dajanje prednosti, ki ima za posledico izničenje enakosti obravnave ali priložnosti, če tako obravnavanje temelji na predsodkih in ne na zakonski podlagi. Nezakoniti razlogi za diskriminacijo med drugim vključujejo: raso, barvo kože, spol, starost, jezik, premoženje, ...

Cervantes je prikazal utopičnost takih prizadevanj z likom Don Kihota. In postavlja se vprašanje, ali postaja donkihotska ISO - svetovna organizacija za standardizacijo ali pa se je svet tako spremenil, da to ni več utopična ideja. Vsekakor vidim kot donkihotske vse tiste, tudi politične »borce«, ki si dovoljujejo, da je njihova dejavnost le kritika. Samo kritika je premalo in kaže na neustvarjalen pristop (Nastja Mulej: Zakaj kritično razmišljanje ni dovolj; http://www.youtube.com/watch?v=PbBeernD_UY). Večina družbenega javnega mnenja se postavlja v kritiko države in organizacij v zaščito pravic posameznikov. Smo družba v puberteti,

ko večina vidi le svoje pravice in odgovornosti drugih. En takih najbolj škodljivih primerov so novinarji. Strašansko povzdigujejo vrednoto svobodne besede, je pa ne povezujejo z odgovornostjo svobodne besede. Poslanstvo novinarjev je zagotavljanje realne samopodobe družbe, je ozaveščanje in kritika slabega in je ozaveščanje in spodbujanje dobrega. Novinarji so tisti, ki lahko prvi razvijajo zavest o (družbeni) odgovornosti, če kritično pišejo tudi o »naših« in spoštljivo podpirajo dobro »ne-naših«. Sedaj v javnem mnenju prevladuje pubertetniško kritizerstvo in jadikovanje »nemočnih«, seveda »neodgovornih«.

4.2 Glavni oviri za DO

- večina najmočnejših posameznikov je aktivno družbeno neodgovorna
- ogromna večina posameznikov je pasivno družbeno neodgovorna

4.2.1 Aktivna družbena neodgovornost

Počasi nastaja družbeni konsenz o tem, da povečan BDP, ob sedanji stopnji družbene (ne)odgovornosti, večini ne povečuje, temveč zmanjšuje kakovost življenja. Popolnoma je jasno, da je svet urejen tako, kot ustreza najmočnejšim. Zato je možno predpostavljati, da je ravno večina najmočnejših glavni akter družbeno neodgovornega ravnanja.

4.2.2 Pasivna družbena neodgovornost

Ogromna večina posameznikov ni aktivno družbeno neodgovorna, a se (še) ne zaveda, da je pasiven odnos do družbene neodgovornosti tudi ena od oblik družbene neodgovornosti. Na to opozarja A.Zadel, ko trdi, da greh lenobe ni to, da ne delamo, pač pa to, da ne delamo kar je prav. Če vsak dan v službi ne reagiramo na očitne nepravilnosti, zato, da s tem ne ogrožamo svoje plače, je to pravzaprav koruptivno obnašanje. S plačo se pustim podkupiti, da ne reagiram na nepravilnosti. To je oblika glavne blokade družbenega »imunskega sistema«.

4.2.3 Pasivna družbena odgovornost

Akterji družbene odgovornosti smo lahko šele, če dojamemo, da je del problema tudi naše sedanje delovanje: »Če nisem del problema tudi del rešitve ne morem biti.« (parola protikorupcijskega gibanja v Afriki). Že zavedanje in priznanje tega, je velik prvi korak k družbeni odgovornosti.

Standard definira (5.2):

- Priznavanje družbene odgovornosti –

Organizacija naj pri obravnavanju svoje družbene odgovornosti razume tri vrste odnosov (glej sliko 1):

Slika 1: Odnosi DO (iz standarda)

- **med organizacijo in družbo:** organizacija naj razume in spozna, kako njene odločitve in dejavnosti vplivajo na družbo in okolje. ...
- **med organizacijo in njenimi deležniki:** organizacija naj se zaveda svojih različnih deležnikov. ...

4.2.4 Aktivna družbena odgovornost

Tako kot najmočnejšim negativcem ni možno biti najvplivnejši brez povezovanja in sodelovanja, tudi najmočnejši pozitivci nimajo najmanjše možnosti za večji družbeni vpliv, če se ne povezujejo in ne sodelujejo. Časi, ko je prišel princ na belem konju in rešil nas, neboljane ljudi pred zlobnežem, so mimo. To je le še v pravljicah. Glede na nekonstruktivnost večjega dela javnega mnenja je sklepati, da jih večji del še živi v pravljicah in da le čakajo na princa na belem konju.

Standard definira (6.8.3, 1. vprašanje): - Vključevanje v skupnost -

Vključevanje v skupnost je proaktiven poseg organizacije v skupnost. Namenjeno je preprečevanju in reševanju težav, pospeševanju partnerstev z lokalnimi organizacijami in deležniki ter prizadevanju, da bi organizacija postala dobra članica skupnosti. ...

Usmeritve, ki jih tu standard daje za organizacijo, bi naj v primerni obliki veljale tudi za vsakega posameznika.

5. Kriza je priložnost

5.1 Sodelovanje

Gotovo je neposreden povod za nastanek tega standarda veliko povečanje družbeno neodgovornih dejavnosti. Že stari guru kakovosti J.M.Juran (2) je učil, da je priložnost za spremembe največja takrat, ko se napake stopnjujejo. Do takrat napake sicer stalno delajo škodo, a volje in pogojev za njihovo odpravljanje večinoma ni. Zavedanje o rasti družbeno neodgovornega ogrožanja narave in družbe je doseglo nivo, ki omogoča ukrepanje (Npr.:nesorazmerna delitev ustvarjenega 1%<>99%). Če rešitev ne vidimo v princu na belem konju, se vprašajmo, kje pa jo vidimo? Jaz jo vidim v Kralju Matjažu, ki s svojo vojsko spi pod Peco. To so pozitivci, ki se morajo zbuditi iz svojega »spanja« pasivnosti, priti

iz pod varne gore, ter zaživeti v boju za trajnostno družbo. Smer rešitve vidim v tem, da kulturo tekmovanja uravnotežimo s kulturo sodelovanja. Razširiti moramo področje svojega interesa in zavedanja. To pa je možno le z osebno rastjo.

5.2 Osebna rast

Posameznikova odgovornost je vedno usmerjena prilagojeno njegovim interesom. Dokler njegova interes ne zraste čez njegove osebne interese vse do usmerjenosti v celotno družbo, je iluzorno razmišljati o njegovi družbeni odgovornosti. Južnoameriški šamani opozarjajo: "To kar dolgo gledamo, to postanemo. Če se hočemo razvijati, moramo spreminjati predmet pozornosti". Povežimo to prepričanje s trditvijo Marka Pavlihe, ki v svoji knjigi (4) pravi: „Tako kot veselje, se tudi človek v sojem razvoju širi.“ Kaj je bilo mišljeno s tem? Skladno z osebno rastjo raste tudi zanimanje za širše in širše področje. In širše kot pogledamo, več možnosti imamo, da razumemo sebe in svet okoli sebe. Seveda širši pogled zahteva dodatni napor povezovanja večjega števila opazovanih elementov v neke smiselne celote. Potrebno je dovolj radovednosti. Potrebna je odprtost za nova spoznanja in pripravljenost za spreminjanje starih prepričanj, čemur angleži rečejo ponižnost (humility). S tem raste znanje/razumevanje o celotah, čemur rečemo modrost. Rad se šalim, da je modrost stanje, ki ga ustvarijo modrice. In res je, da nas prav hude izkušnje, če se znamo z njimi spoprijeti, plemenitijo z modrostjo (5). Zato prav težave, ki jih prinaša kriza, lahko doprinesejo k razširjanju pogleda.

Iz rastoče **Otoške strategije univerzalne odličnosti in mojstrstva** Vse vrste razvoja naj bodo v službi humanega razvoja. Človekov razvoj naj bo merilo vsega razmišljanja in delovanja.

5.3 Rast odnosov

Skupaj s posameznikovo rastjo lahko rastejo tudi odnosi takega posameznika S. Covey(6). Brez spreminjanja pogleda nase in na druge ni možno spreminjati

– razvijati odnose. So- odvisnost lahko dosežemo le, če smo dovolj ponižni, da sebi in drugi priznamo kaj vse ne znamo oziroma česa nismo sposobni. Ta, nam manjkajoča znanja in lastnosti, iščemo in cenimo pri drugih in se jih veselimo. Torej interes s sebe razširimo tudi na druge.

Iz rastoče **Otoške strategije univerzalne odličnosti in mojstrstva** Odličnost človeka se kaže predvsem v tem, da drugega razume kot samega sebe in da drugemu pomaga. Pri univerzalni odličnosti bomo kot izhodišče svojega razmišljanja in delovanja uveljavljali spoštovanje različnosti.

5.4 Organizacijska rast

Z rastjo zornega kota zaposlenih rastejo tudi pogoji za povezovanje: od povezovanja nalog v proces, od povezovanja procesov v sistem, od povezovanja sistemov v »oskrbovalno verigo«, od povezovanja »oskrbovalnih verig« v »vrednostno verigo«, pa končno do povezovanja »vrednostne verige« v »vključujoče sodelovanje z deležniki«.

Standard definira (2.22): - oskrbovalna veriga – je niz dejavnosti ali strani, ki organizaciji zagotavljajo proizvode ali storitve.

Standard definira (2.25): - vrednostna veriga – je celoten niz dejavnosti ali strani, ki dajejo ali prejemajo vrednost v obliki proizvodov ali storitev.

Standard definira (2.21): - vključujoče sodelovanje z deležniki – je ustvarjanje priložnosti za dialog med organizacijo in enim ali več njenih deležnikov s ciljem dajanja obveščene podlage za odločanje organizacije.

6. Moč (svoboda) in odgovornost

6.1 Zdrav človek

V svoji rasti z večanjem svoje sposobnosti (moči), zdrav človek skladno povečuje tudi svojo odgovornost za uporabo te moči. Če mamica majhnega otroka prehitro sili naj se polula v kahlico in ne v plenice, vzgaja nevrotika, ki bo prevzel odgovornost tudi za to, kar ni v njegovi moči. Če pa ga tudi potem, ko bi se že lahko navadil na kahlico, še vedno spodbuja da lula v plenice, vzgaja neodgovorneža. V obeh primerih vzgaja nezdravo osebnost (7).

Torej večja moč (svoboda) po definiciji prinaša večjo odgovornost. In če imamo danes izrazito veliko družbene škode je logično, da so jo povzročili najmočnejši družbeno neodgovorni akterji, ki še vedno »ne lulajo v kahlico«, so neodgovorni. Problem je v prehitro povečani svobodi (moči), ki ji ne sledi povečevanje odgovornosti.

Iz rastoče **Otoške strategije univerzalne odličnosti in mojstrstva** Pomembna sestavina opisane strategije je tudi svoboda kot vrednota, ki pri vsakem uravnoteženo upošteva pravice in dolžnosti.

Če svobodo zelo površno definiramo, je to pravica odločanja in delovanja. Seveda je dejanska pravica odvisna od razpoložljivih možnosti odločanja in delovanja. V tem smislu se je dejanska svoboda z razvojem tehnologije in demokracije bistveno povečala. Žal pa se skladno s tem ni povečala kultura odgovornosti.

Bistveno **povečana svoboda/moč** (posameznikov)
zahteva bistveno **povečano odgovornost** (posameznikov).

V sedanji prevladujoči praksi neodgovornosti svoboda pomeni delovati do meja, ki jih določa zakonodaja in pa trenutna razpoložljivost moči-virov. Že Montesquieu je s svojim: »Noblesse oblige!« opozoril na odgovornost moči. Ta je lahko

fizična, umska ali političn (moč položaja). To se zdi temeljna ideja, na kateri lahko razvijamo uporabo smernic za Družbeno odgovornost.

6.2 Najmočnejši subjekti

O tem, kdo so najmočnejši subjekti, odloča razvitost pogojev vplivanja - povezovanja. Različne oblike globalizacije so v preteklosti spreminjale razmerje moči med posamezniki, organizacijami in državami. Pod pojmom globalizacija razumemo sposobnost povezovanja/delovanja po celem svetu. Friedman (8) opozarja na tri globalizacije. Prinesle so možnost vseprisotnosti in povezovanja različnim:

- **državam** prva globalizacija (l. 1498 - Kolumb),
- **podjetjem** druga globalizacija (od pribl. 1800 – industrijska revolucija in prve delniške družbe)
- **posameznikom** tretja globalizacija (od pribl. 2000 – razvoj IKT/PC+optični kabel+WWW+..)

Torej lahko predpostavimo, da se je nosilstvo dejanske največje moči z razvojem selilo z držav, na podjetja in se sedaj seli s podjetij na posameznike.

7. Kaj je odgovornost?

7.1 Posameznikova odmaknjenost od družbe

Ironija je, da bolj kot nova tehnologija prinaša večjo in večjo moč posamezniku, bolj ga pravzaprav izloča iz neposrednega socialnega življenja, iz neposrednih osebnih kontaktov in ga dela osamljenega, odtujenega od drugih, od družbe. Vedno bolj postaja sam in manj je osebno neposredno povezan z drugimi. Goleman pravi: »V tolikšni meri, kot tehnologija potegne ljudi v navidezno resničnost, jih tudi naredi nedovzetne za tiste, ki so dejansko v njihovi bližini« (9). Zato tudi

raste pojav osamljenosti in individualizma. Raste tekmovanje med posamezniki. Sodelovanje na nivoju družbenih interesov se zmanjšuje. Zmagovalcem tekmovanja gre vedno večji del dobrin, in posledično večina dobi manj. To ni specifično naš problem. Kriza ni tu po naključju.

7.2 Kaj je odgovornost

Odgovornost, kot element kulture, je intimno človeška lastnost. Tisoči generacij naših prednikov so jo razvili v obliki, ki ji pravimo **vest**. Na to odgovornost opozarja Deklica z rastočo knjigo, v svojem prvem koraku rasti: »Naj ne mine dan, da ne bi naredili česa dobrega zase, za družino, za svojo ožjo in širšo skupnost«.

	KDO je tisti ki »sprašuje po odgovornosti«,	Kaj je KRITERIJ ODGOVOR-NOSTI	Katera je tista PRAVICA, ki omogoča neodgovornost	Kašna je ŠKODA NEODGOVORNOSTI
1.	V imenu državljanov sprešujejo INŠPEKTORATI, POLICIJA	Zakoni in predpisi	- Načelo pozitivne zakonodaje: Dovoljeno je vse, kar ni prepovedano - Pravica do nedokazovanja poštenosti	Etično ravnanje se ne smatra za (poslovno) obveznost niti se ne preverja in sankcionira neetičnega ravnanja. Najvišji predstavnik pravnega varovanja državljanov javno izjavi: »Vsaka svinjarija še ni kaznivo dejanje«. Škodljivec je pravno praktično bolj varovan kot oškodovanec.
2.	SO-DELAVEC	Napisani in nenapisani dogovori	Pravica do delovnega mesta in plačila primerne delu	V mnogih monopolnih organizacijah se rezultati odgovornih, pridnih in sposobnih utapljajo v rezultatih neodgovornih, lenih in nesposobnih. Enakost zaslužnosti za ohranjanje zaposlitve in nagrajevanja je zelo demotivacijska in nepoštena.

3.	OTROK in STAROST- NIK	Zakonske zahteve in kulturne norme odgo- vor-nosti do otrok in starostnikov	pravica (različnih) do enakosti	V družbi, ki brez otrok in spoš- tovanja starejših ne more biti trajnostna, ki nosi vedno večje breme starostnikov, hitro raste delež posameznikov, ki zase iz družbe potegnejo vse pravice, tej družbi pa za otroke in sta- rostnike (ranljiva skupina), razen obveznih davkov, ki pokrivajo le nekatere potrebe otrok in sta- rostnikov, ne prispevajo nič. In absurd demokracije je, da njihovo različnost po vrednosti enačimo za ostalimi, ki ne mislijo le nase in so družbeno odgovorni. Smo v situaciji, ko se družbena odgovo- rnost (materialno) spleča.
4.	PO- TROŠNIK	Zakonske zahteve, pogodbene zaht. in kul- turne norme	Pravica do izkoriščanja nerazvitosti in nesposobnosti	Močno se zmanjšuje vpliv tradi- cionalnih moralnih vrednot odgo- vornosti. Mnogi najagilnejši pos- amezniki nekaznovano izkoriščajo neučinkovitost družbenega nadzora, da bi ščitil državljana/ potrošnika, predvsem pa ranljive skupine.
5.	VSAK PO- SAMEZNIK SAM SEBE	Zahteve pozitivne samopodo- be za razvoj osebnosti	Pravica (tudi družbenih) voditeljev prizadevati si le za kratkoročne rezultate tudi na račun dolgoročnih	Voditelji obeh naših političnih polov v posameznih zgodovinskih preskušnjah naroda niso zmogli očiščevalnega priznanja velikih napak lastne strani, temveč so kazali le na njene zasluge, jih prikazovali kot edine, in kazali na velike napake svojih političnih nasprotnikov. Kaže se zelo škodljiv vpliv takega vzora na mnoge posameznike, da na vodilnih in lastniških položajih varujejo in uveljavljajo le svoje pravice in ne priznavajo svojih napak.

Kaj pravzaprav pomeni odgovornost? Pokojni nadškof Alojzij Šuštar je napisal drobno knjižico o odgovornosti (10). V njej pravi, da je temeljna zahteva odgovornosti »odgovoriti«, odgovoriti na vprašanje. Od tega KDO in KAJ sprašuje je odvisno komu in za kaj smo odgovorni.

V zgornjih petih situacijah obravnavamo:

1. odgovornost državljana, uslužbenca, roditelja, člana družine **do družbe**
2. odgovornost uslužbenca **do sodelavcev**
3. odgovornost članov družbe **do otrok in starostnikov te družbe**
4. odgovornost uslužbencev in lastnikov družbe **do potrošnikov** izdelkov in storitev
5. odgovornost vsakega posameznika **sebi** za svoj osebni razvoj

Odgovornost obravnavamo, ker želimo zmanjšati neodgovornost in njene škodljive posledice. Obravnavajmo tezo, da je neodgovornost posledica škodljivega, neodgovornega izkoriščanja pravic. Zato za vsakega od gornjih petih primerov iščimo: kdo je tisti ki »sprašuje po odgovornosti«, kaj je »kriterij odgovornosti«, katera je tista »pravica«, ki omogoča neodgovornost in kašna je »škoda te neodgovornosti«.

Pod 1 Odgovornost posameznika - do oškodovancev

Standard definira (4.4): - Načela družbene odgovornosti; Etično ravnanje – Ravnanje organizacije naj temelji na vrednotah, kot so poštenost, enakost in neoporečnost. Te vrednote pomenijo skrb za ljudi, živali in okolje ter zavezanost obravnavanju vpliva svojih dejavnosti in odločitev na interese deležnikov.

Pod 2 Odgovornost posameznika - do sodelavcev

Standard definira (6.4.3.2):

- Delovne prakse, 1. Vprašanje: Zaposlovanje in delovna razmerja - Organizacija naj: Zagotovi vsem delavcem enake možnosti in v nobeni delovni praksi ne diskriminira niti neposredno niti posredno.

Standard definira (6.4.2):

- Delovne prakse, 2. Vprašanje: Delovne razmere in socialno varstvo – Organizacija naj: Zagotavlja enako plačilo za enako delo

Pod 3 Odgovornost posameznika - do otrok in starostnikov

Standard definira (6.3.7.2):

- Človekove pravice, 5. Vprašanje: Diskriminiranje in ranljive skupine - ... Organizacija naj prouči, kako bi pri članih ranljivih skupin dvignila zavest o njihovih pravicah...

Nič pa ni najti o vplivanju na predstavnike skupnosti, ki so neodgovorni do ranljivih skupin.

Pod 4 Odgovornost posameznika - do potrošnikov

Standard definira (6.7): - Potrošniki in družbena odgovornost,

1. Vprašanje: Pošteno trženje, na dejstvih temelječe nepristransko informiranje ter poštene pogodbene prakse -

... Namen poštenih pogodbenih praks je varovati legitimne interese tako dobaviteljev kot potrošnikov z ublažitvijo neuravnotežene pogajalske moči med strankama....

Pod 5 Odgovornost posameznika - za osebno rast

Standard definira (4.2): - Načela družbene odgovornosti, Odgovornost (Accountability) – Organizacija naj bo odgovorna za svoj vpliv na družbo, gospodarstvo in okolje. ... To zajema tudi dolžnost sprejemanja odgovornosti za napačno ravnanje.

je, za ustrezno ukrepanje za odpravo napačnega ravnanja in sprejemanje ukrepov za preprečevanje njegove ponovitve.

No, težko bi bilo napisano bolje. Lahko se vprašamo, kdaj bo to načelo dosegla njegovo upoštevanje v naši družbi, ki ima toliko slabih zgledov na tem področju. Še vedno ni splošnega sledenja načelu John-a Ruskin-a:

»Največja nagrada za človekov trud ni tisto, kar bo zanj dobil, temveč tisto, kar bo postal,»

8. Zaključek

Družbena odgovornost organizacij je brez družbeno odgovornih posameznikov utopija. Pubertetniška kultura pravice do večje svobode brez pripadajoče večje odgovornosti in pa obsedenosti tekmovanja za lastne kratkoročne interese naj bo presežena z sprejemanjem soodgovornosti in z navdušenjem za sodelovanje.

Reference:

1. Maja Žvanut, Od viteza do gospoda, 1994.
2. ISO (2010): ..ISO 26000; See: http://www.iso.org/iso/discovering_iso_26000.pdf.
3. Juran Quality By Design, 1992.
4. Pavliha M. Nismo rojeni le zase, Ljubljana: Založba Libris, 2010.
5. Matevž Lenarčič, v pogovoru s Tanjo Cirman, Delo; 30.4.2012.
6. Stephen R. Covey, 7 navad zelo uspešnih ljudi, 1994.
7. The Road Less Traveled, M. Scott Peck, M.D., 1987.
8. Izravnavanje sveta-Kratka zgodovina 21. stoletja, 2009, Tomas Friedman, na str. 18/9.
9. Daniel Goleman, Socialna inteligenca - Nova veda o odnosih med ljudmi, 2010.
10. Alojzij Šuštar: Sem komu odgovoren, 1995.